Práva maloletých osôb v súdnom konaní

Chorvátsko

Právna spôsobilosť detí

Deti v Chorvátsku majú právnu spôsobilosť (spôsobilosť mať práva a povinnosti) a spôsobilosť byť účastníkom konania (spôsobilosť byť žalobcom alebo žalovaným v súdnom konaní). Deti nadobúdajú spôsobilosť vykonávať právne úkony (spôsobilosť uzatvárať zmluvy a vytvárať právne účinky, ktorú by obvykle nadobudli vo veku 18 rokov) len vtedy, ak sa zosobášia, stanú sa rodičmi (od veku 16 rokov), alebo uzatvoria pracovné zmluvy (od veku 15 rokov).

Prístup k osobitným konaniam

Tieto zúčastnené strany sa môžu zúčastniť na **trestných konaniach** týkajúcich sa detí:
ombudsman pre deti (*pravobranitelj za djecu*),
špecializovaní príslušníci polície v rámci ministerstva vnútra vyškolení na prácu s deťmi, ktoré sú obeťami trestného činu alebo páchateľmi,
súdy pre mladistvých a sudcovia pre mladistvých v trestnom konaní, ktoré sa týka detí,
prokurátori pre mladistvých v rámci prokuratúry,
právnici, ktorí sa špecializujú na konania týkajúce sa detí, vymenovaní predsedom súdu zo zoznamu Chorvátskej advokátskej komory (*Hrvatska odvjetnička komora*) (obvykle ako obhajcovia),
sociálni pracovníci, ktorí majú dôležitú úlohu v trestnom konaní, ktoré sa týka detí,
špecializované kliniky a nemocnice pre deti,
mnohé špecializované mimovládne organizácie, odborní asistenti, ktorí nie sú právnikmi, (na súdoch pre mladistvých a prokuratúre), dobrovoľníci atď.
Účasť detí alebo maloletých osôb (do veku 23 rokov) na súdnom konaní vo veciach, keď sú páchateľmi trestného činu, je upravená zákonom o súdoch pre mladistvých (*Zakon o sudovima za mladež*).
Mestské súdy (*općinski sudovi*) vedú občianskoprávne konania vrátane konaní, ktoré sa týkajú detí, pretože neexistujú žiadne osobitné súdy, ktoré by rozhodovali výlučne v sporoch týkajúcich sa detí a maloletých osôb. Mestské súdy sú zodpovedné v prvom stupni za rozhodovanie vo veciach týkajúcich sa výživného, existencie alebo neexistencie manželstva, anulovania manželstva a rozvodu, určenia alebo spochybnenie otcovstva alebo materstva, ako aj práva na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti a rodičovskej starostlivosti.
Strediská sociálnej starostlivosti (*Centri za socijalnu skrb*) sú verejné orgány, ktorých cieľom je chrániť a podporovať deti, pričom majú možnosť ovplyvňovať súdne rozhodnutia. Strediská sociálnej starostlivosti môžu mať v súdnom konaní právne postavenie strany alebo sa môžu zúčastňovať ako vedľajší účastníci konania. Keďže tieto strediská zohrávajú významnú úlohu pri ochrane detí v súdnych konaniach, majú rôzne možnosti na obhajovanie najlepšieho záujmu detí.
Ombudsman pre deti je nezávislý orgán, ktorý sa zodpovedá výlučne parlamentu, a jeho úlohou je ochrana, monitorovanie a presadzovanie práv a záujmu detí.
Neexistujú žiadne osobitné súdy ani inštitúcie zaoberajúce sa výlučne právami detí a maloletých osôb v správnom konaní. Existujúce správne súdy (*upravni sudovi*) majú všeobecnú právomoc na riešenie všetkých správnych sporov vrátane sporov týkajúcich sa detí a maloletých osôb.
Všetky príslušné orgány zapojené do trestných konaní týkajúcich sa detí alebo maloletých osôb v postavení žalovaných alebo obetí musia urýchlene konať, aby čo najskôr dokončili svoje činnosti. Podľa zákona o súdoch pre mladistvých (*Zakon o sudovima za mladež*) sú trestné konania proti mladistvým alebo mladým dospelým alebo konania vo veciach právnej ochrany detí naliehavé a musia sa realizovať bez zbytočného odkladu vrátane príslušných rozhodnutí.
Súdne konania proti mladistvým páchateľom a vyšetrovania a postupy polície a prokurátorov sú naliehavého charakteru.
Oneskorenia pri výkone trestov uložených mladistvým sa musia minimalizovať a súdu prináleží, aby začal takéto konanie bez zbytočného odkladu po nadobudnutí právoplatnosti súdneho rozhodnutia a ak neexistujú žiadne právne prekážky jeho výkonu.
Konania, v ktorých sa má rozhodovať o osobných právach dieťaťa, sú naliehavé a prvé pojednávanie by sa malo uskutočniť do 15 dní odo dňa začatia konania. Rozhodnutia v konaniach týkajúcich sa predbežných opatrení, rodičovskej starostlivosti a osobného vzťahu s dieťaťom a rozhodnutia týkajúce sa návratu dieťaťa sa majú vydať a doručiť do 30 dní odo dňa začatia konania. Súd druhého stupňa má vydať a doručiť rozhodnutie do 30 dní odo dňa doručenia odvolania.
V súlade s Trestným poriadkom (*Zakon o kaznenom postupku*) v prípade, keď je obeťou dieťa alebo maloletá osoba, táto osoba má právo byť vypočutá, vypovedať a zúčastniť sa na trestnom konaní. Deti a maloleté osoby majú okrem toho právo byť informované o relevantných skutočnostiach a navrhovať dôkazy týkajúce sa trestného činu a trestného konania a odvolať sa. Majú právo klásť otázky podozrivým, svedkom a znalcom počas zasadnutí súdu a predkladať svoje pripomienky a vysvetlenia týkajúce sa takejto výpovede.
V praxi odborníci zúčastňujúci sa na konaniach týkajúcich sa ochrany detí posudzujú najlepší záujem dieťaťa a môžu súdu navrhnúť opatrenie na ochranu dieťaťa. Posúdenie najlepšieho záujmu dieťaťa je založené na zásadách a metódach práce sociálnych pracovníkov, psychológov, učiteľov a iných.
Na zabezpečenie súladu s Európskym dohovorom o výkone práv detí súd môže vymenovať osobitného zástupcu dieťaťa v prípadoch, keď nositeľ rodičovských práv a povinností nie je oprávnený zastupovať dieťa v dôsledku konfliktu záujmov. Takýto zástupca býva spravidla právnik s relevantnou praxou v konaniach týkajúcich sa detí. Osobitní zástupcovia môžu byť vymenovaní v určitých súdnych konaniach týkajúcich sa pozbavenia osobnej slobody dieťaťa alebo maloletej osoby, rozvodu a osvojenia, ako aj vo veciach, ktoré sa týkajú ochrany osobných práv a záujmu dieťaťa.
Ochrana najlepšieho záujmu dieťaťa je jednou zo zásad zakotvených v chorvátskej ústave, kde sa okrem iného uvádza, že rodičia nesú zodpovednosť za výchovu, blaho a vzdelávanie svojich detí a sú zodpovední za zabezpečenie práva svojich detí na úplný a harmonický osobný rozvoj. Podľa príslušných právnych predpisov musí štát venovať osobitnú pozornosť sirotám a maloletým osobám, ktoré rodičia zanedbávajú, pričom všetky osoby majú povinnosť chrániť deti a informovať príslušné orgány o prípadnej ujme spôsobenej deťom. Mladí ľudia, matky a osoby so zdravotným postihnutím majú nárok na osobitnú ochranu pri práci. Každý by mal mať prístup k vzdelávaniu za rovnakých podmienok. Povinné vzdelávanie je bezplatné v súlade s právnym poriadkom.

Monitorovanie výkonu rozhodnutí v konaniach, ktoré sa týkajú detí

Chorvátsko prijalo zákon o výkone trestov uložených mladistvým, ktorí boli odsúdení za trestné činy a priestupky (*Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje*).

Účelom tohto zákona je upraviť:
podmienky vykonávania trestov uložených detským a maloletým páchateľom v trestnom konaní, najmä nápravné opatrenia, zadržiavanie v nápravnovýchovnom ústave pre mladistvých a bezpečnostné opatrenia, a
podmienky vykonávania trestov uložených detským a maloletým páchateľom za priestupky.
Zástupcovia príslušného strediska sociálnej starostlivosti zohrávajú významnú úlohu pri zabezpečovaní náležitého zaobchádzania s detskými a maloletými páchateľmi.
Stredisko sociálnej starostlivosti je zodpovedné aj za predvolanie a poučenie detí o výkone každého nápravného opatrenia a poskytnutie všetkých potrebných informácií a podpory. Účelom nápravných opatrení je poskytnúť mladistvým páchateľom ochranu, starostlivosť, pomoc, dohľad a všeobecné alebo odborné vzdelávanie, a tým vplývať na ich výchovu, celkový osobnostný rozvoj a posilniť ich zmysel pre zodpovednosť, aby sa vyhli opätovnému páchaniu trestných činov.
Druhy nápravných opatrení: napomenutie zo strany súdu, osobitné povinnosti (napríklad: ospravedlnenie poškodenej strane, náprava škody spôsobenej trestným činom v rozsahu možnom pre dieťa, pravidelná školská dochádzka, pravidelná pracovná dochádzka, účasť na odbornej príprave na povolanie primerané schopnostiam a preferenciám dieťaťa, prijatie zamestnania a zotrvanie v ňom, využívanie príjmu dieťaťa pod dohľadom a po porade so správcom nápravného opatrenia, zapájanie sa do práce humanitárnych organizácií alebo činností v oblasti miestnej ochrany alebo ochrany životného prostredia, zdržanie sa návštev určitých miest, podujatí alebo spoločnosti niektorých osôb, ktoré majú na dieťa zlý vplyv, podstúpenie liečby alebo liečby závislosti od drog alebo iných závislostí so súhlasom zákonného zástupcu maloletej osoby, absolvovanie individuálnej alebo skupinovej psychosociálnej terapie v poradenskom centre, absolvovanie kurzov odbornej prípravy, zákaz opustiť miesto trvalého alebo dočasného pobytu na dlhší čas bez súhlasu strediska sociálnej starostlivosti, odoslanie do príslušného strediska vykonávajúceho skúšky vedenia vozidla na preverenie znalostí pravidiel cestnej premávky, zákaz priblíženia sa k obeti alebo obťažovania obete), mimoriadna starostlivosť a dohľad, mimoriadna starostlivosť a dohľad počas dennej starostlivosti v nápravnom zariadení, odoslanie do nápravnovýchovného ústavu, odoslanie do nápravného zariadenia, odoslanie do ústavu na výkon trestu odňatia slobody, odoslanie do osobitného nápravného zariadenia.
Trest odňatia slobody v ústave na výkon trestu odňatia slobody pre mladistvých je osobitný druh zbavenia slobody, pokiaľ ide o podmienky, ktoré musia byť splnené na jeho uloženie, jeho trvanie a účel a obmedzenie trestu. Trest odňatia slobody v ústave na výkon trestu odňatia slobody pre mladistvých možno uložiť starším detským páchateľom (maloleté osoby, ktorý mali v čase spáchania trestného činu vek najmenej 16, ale menej ako 18rokov), ak spáchali trestný čin, za ktorý možno uložiť trest odňatia slobody v dĺžke 3 rokov alebo viac, a ak vzhľadom na charakter a závažnosť trestného činu a vysokú mieru viny nápravné opatrenie nemôže byť opodstatnené.
Deti alebo maloleté osoby, ktoré nemajú právnu spôsobilosť, sú zastúpené svojimi právnymi zástupcami, ktorí ich informujú o rozhodnutiach súdu a výkone trestu.
Súdy majú počas postupu výkonu rozhodnutia právomoc ustanoviť ochranné opatrenia s cieľom ochrániť deti a maloleté osoby pred zbytočnou ujmou po mimosúdnom konaní. Tieto ochranné opatrenia sú: obmedzenie neprimeraného styku alebo obmedzený styk s rodičom, starým rodičom, bratom alebo sestrou (alebo nevlastným bratom alebo nevlastnou sestrou) dieťaťa alebo s jeho manželom/manželkou.

Prístup k prostriedkom nápravy

a) Trestné konanie

Všetky osoby majú právo odvolať sa proti rozsudku príslušného súdu v súlade s platnými ustanoveniami Trestného poriadku. Detské alebo maloleté obete trestného činu majú rovnako ako prokurátor, žalovaný a obhajca právo odvolať sa proti rozsudku súdu prvého stupňa. Poškodená strana sa môže odvolať proti súdnemu rozhodnutiu na základe rozhodnutia súdu týkajúceho sa nákladov na trestné konanie alebo nároku na odškodnenie. Ak však prokurátor prevzal trestné stíhanie od poškodenej strany a koná ako súkromný žalobca, môže sa odvolať na základe akejkoľvek skutočnosti, ktorou je možné súdne rozhodnutie spochybniť.
Všetky osoby, ktoré majú právo odvolať sa proti odsudzujúcemu rozsudku udelenému maloletej osobe, rozhodnutiu ukladajúcemu nápravné opatrenie maloletej osobe alebo rozhodnutiu o pozastavení konania, tak môžu urobiť do ôsmich dní od doručenia rozsudku alebo rozhodnutia. Obhajca alebo prokurátor, manžel/manželka, príbuzný v priamej línii, osvojiteľ, poručník, brat, sestra alebo pestún môžu podať odvolanie v prospech maloletej osoby aj proti jej vôli. Súd druhého stupňa môže zmeniť rozhodnutie súdu prvého stupňa uložením prísnejšieho trestu maloletej osobe len vtedy, ak je to navrhnuté v odvolaní.

b) Občianske súdne konanie

Deti a maloleté osoby, ktoré sú účastníkmi súdneho konania, majú právo podať sťažnosť, odvolanie alebo žalobu podľa všeobecných pravidiel stanovených v Občianskom súdnom poriadku (*Zakon o parničnom postupku*) a zákone o občianskoprávnej zodpovednosti (*Zakon o obveznim odnosima*).
Keďže deti vo všeobecnosti nemajú právnu spôsobilosť, ich rodičia alebo poručníci podnikajú konkrétne kroky v ich mene a na ich účet ako ich zákonní zástupcovia. Zákonný zástupca dieťaťa je oprávnený vykonať všetky procesné úkony v mene dieťaťa vrátane podania odvolania. Proti prvostupňovým rozhodnutiam súdov môžno podať odvolanie, pričom odvolaním sa pozastavuje výkon príslušného súdneho rozhodnutia. Odvolanie možno podať na základe závažného porušenia ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, nesprávneho alebo neúplného zistenia skutkového stavu a nesprávneho uplatnenia hmotného práva. Lehota na podanie odvolania proti rozsudku súdu prvého stupňa je zvyčajne 15 dní odo dňa doručenia rozsudku.

Osvojenie

Zákon o rodine (*Obiteljski zakon*) upravuje osvojenie ako osobitnú formu rodinnej a právnej starostlivosti a ochrany detí bez primeranej rodičovskej starostlivosti, čím sa vytvára trvalý vzťah medzi osvojiteľmi a dieťaťom a osvojiteľom sa priznávajú rodičovské práva a povinnosti. Osvojitelia musia byť chorvátski občania (vo výnimočných prípadoch môže ísť o zahraničných občanov, ak je to v osobitnom záujme dieťaťa) a mať vek aspoň 21 rokov a byť aspoň o 18 rokov starší ako osvojené dieťa. Dieťa si môžu spoločne osvojiť zosobášené páry alebo druh a družka, jeden manželský partner/druh/družka, ak je druhý manželský partner/druh/družka druhý rodič alebo osvojiteľ, a to so súhlasom druhého manželského partnera/druha/družky, alebo osoba, ktorá nie je zosobášená a nie je ani v nemanželskom partnerstve.
Osvojenie možno vykonať do osemnásteho roku života dieťaťa a dieťa môže byť osvojené, ak spĺňa právne požiadavky na osvojenie a ak je to v súlade s jeho blahom. Dieťa, ktoré dosiahlo vek 12 rokov, musí poskytnúť písomný súhlas s osvojením.
Konanie o osvojení vykonáva stredisko sociálnej starostlivosti v mieste trvalého alebo prechodného pobytu budúcich osvojiteľov.
Ak je osvojiteľ alebo dieťa cudzím štátnym príslušníkom, osvojenie možno uskutočniť len s predchádzajúcim súhlasom ministerstva zodpovedného za sociálne zabezpečenie.

Posledná aktualizácia: 19/05/2021
Obsah pôvodných vnútroštátnych jazykových verzií na tejto webovej lokalite spravujú príslušné členské štáty. Preklady týchto textov zabezpečila Európska komisia. V prekladoch preto ešte môžu chýbať možné úpravy pôvodných textov, ktoré neskôr vykoná príslušný štátny orgán členského štátu. Európska komisia vylučuje akúkoľvek zodpovednosť za akékoľvek informácie alebo údaje obsiahnuté alebo uvedené v tomto dokumente. Právne normy v oblasti autorských práv členského štátu zodpovedných za túto stránku nájdete v právnom oznámení.